

Kuća ljudskih prava
Selska cesta 112c, HR-10000 Zagreb
t: +385 (0)1 457 23 98
f: +385 (0)1 457 23 99
kontakt@documenta.hr
www.documenta.hr

MB: 1925199. OIB: 09095322581
Raiffeisen bank Austria d.d.
Broj računa: 2484008-1102930793

Zagreb, 29. prosinca 2023.
Ur. br.: 114-2023

Agencija za odgoj i obrazovanje

Donje Svetice 38, 10000 Zagreb

Daria Kurtić, prof., v.d. ravnatelj

Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH

Donje Svetice 38, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Radovan Fuchs

Otvoreno pismo u povodu povlačenja udžbenika povijesti

Tražimo da Ministarstvo znanosti i obrazovanja preispita odluku o povlačenju udžbenika „Zašto je povijest važna? 4“, autora Miljenka Hajdarovića, Nikice Torbice i Vedrana Ristića iz Kataloga odobrenih udžbenika. Posljedica ove odluke je faktična zabrana udžbenika. Ne uspijevamo se sjetiti druge situacije zabrane udžbenika povijesti bez mogućnosti ispravka, ni u Hrvatskoj, ni u Europskoj uniji.

Povlačenje bez mogućnosti ispravka nije u skladu s temeljnim ustavnim demokratskim načelima. Želimo vjerovati da živimo u slobodnom i demokratskom društvu u kojem su dobrodošle različite interpretacije povijesti, u zemlji u kojoj se jamči sloboda mišljenja i izražavanja misli, a cenzura je zabranjena.

Povijest je važna da bi buduće generacije mogle naučiti o greškama prethodnih iz knjiga, a ne isključivo na vlastitoj koži. Propisivanje samo jedne jedine „istine“ obeshrabruje razvoj kritičkog mišljenja, vještina rasprave i dijaloga i kosi se s pravom mladih na demokratsko obrazovanje.

Povijest je opasna jer u rukama nacionalistički (ideološki, vjerski...) ostrašćenih povjesničara postaje propagandno-huškačka djelatnost koja isključuje kritičan pristup i propisuje mitove, perpetuira netrpeljivost i stvara plodno tlo za buduće sukobe.

Smatramo da se povlačenjem, to jest faktičnom zabranom, udžbenika „Zašto je povijest važna? 4“, autora Miljenka Hajdarovića, Nikice Torbice i Vedrana Ristića iz Kataloga odobrenih udžbenika krši Zakon o udžbenicima i drugim obrazovnim materijalima za osnovnu i srednju školu (NN 116/2018).

U članku 6. stavak 2. navodi se da se Katalog udžbenika može mijenjati nakon što su udžbenici u upotrebi najmanje četiri godine, što ovdje nije slučaj jer su udžbenici odobreni 2021. godine. Jedina navedena iznimka je promjena predmetnog kurikuluma. Predmetni kurikulum povijesti za osnovne, srednje škole i gimnazije donesen je 18. ožujka 2019. godine i otada nije mijenjan. Dakle, ovom odlukom Ministarstvo krši Zakon.

Prema zakonu, stručna povjerenstva koja utvrđuju usklađenost udžbenika s predmetnim kurikulumima su tajna te ih se ne zna unaprijed, kako se na njih ne bi moglo utjecati. No, prema članku 7. stavak 6. istog zakona, nakon što su udžbenici odobreni, lista članova stručnih povjerenstava mora biti objavljena na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja. Iako je procedura završena u prvoj polovici 2021. godine, prema nama dostupnim informacijama takva lista nije objavljena na stranicama Ministarstva. Javnost nije upoznata s imenima osoba koje su procjenjivale usklađenost udžbenika 2021. niti zna imena osoba koje su 2023. donijele odluku da se udžbenik povuče iz Kataloga. Pozivamo vas da poštuju zakon i objavite imena donositelja odluka.

Članak 10. stavak 2. propisuje da se odabir udžbenika koji će se koristiti u školi provodi u školskoj godini u kojoj se mijenja Katalog, i to samo za one predmete i razrede u kojima je novi udžbenik odobren i uvršten u Katalog. U članku se ne spominje mogućnost povlačenja udžbenika, niti izbora novog udžbenika.

U odgovorima na pitanja medija Ministarstvo se poziva na članak 15., kojim se određuje u kojim slučajevima se udžbenik može izbrisati iz Kataloga, ne navodeći obrazloženja i dodatnu argumentaciju te usporedbe s drugim odobrenim i dostupnim udžbenicima iz Kataloga. Zakon predviđa da Ministarstvo može pokrenuti postupak ili po službenoj dužnosti ili na zahtjev podnositelja, što se odnosi na pravnu osobu koja je registrirana za nakladničku ili izdavačku djelatnost, odnosno nakladnika ili izdavača udžbenika. Kada govorimo o povučenom udžbeniku, zahtjev nije stigao od ovlaštenog podnositelja već od trećih strana, od kojih je jedna i sam autor konkurentskog udžbenika, prema informacijama dostupnim u medijima. Zatražili smo dostavu i objavu punog teksta mišljenja Agencije i rješenja Ministarstva. Ni Ministarstvo ni Agencija do sada nisu javnosti predstavili dokaze da udžbenik nije usklađen sa znanstvenim spoznajama i teorijama koje su prihvaćene u znanosti, kao i da nije usklađen s predmetnim kurikulumom. I ako je tako, a kurikulum se nije mijenjao od 2019., a udžbenik je odobren 2021., kako je onda prvi put prošao procjenu stručnog povjerenstva i ušao u Katalog? Iako su u javnom prostoru spomenute neke pogreške koje se u ovom udžbeniku mogu naći, smatramo da one nisu dovoljne za povlačenje udžbenika. Slične pogreške mogu se naći u svakom udžbeniku, no, svi osim ovoga su još u Katalogu.

Brine nas i netransparentnost ove odluke o povlačenju jer otvara mogućnost zabrane drugih udžbenika na sličan način.

Kao porezni obveznici i obveznice prosvjeduemo i što će trošak nabave novih udžbenika snositi Ministarstvo, što posredno znači da ćemo nedemokratsku, nezakonitu odluku platiti svi mi.

Za *Documentu* – Centar za suočavanje s prošlošću

Vesna Teršelič, voditeljica

